

På tur langs Furesøkysten

i Søllerød Kommune

Her beskrives en ca. 10 km lang tur langs Furesøen og i dens nærmeste omgivelser i Søllerød Kommune.

Ruten ligger i kort afstand fra Holte Station og fra flere p-pladser, se kortet.

Man kan endvidere nå ruten med Baadfarten som vist på kortet.

Endelig holder en lang række buslinjer på Holte Station tæt ved Holte Havn, nemlig linjerne 170, 184, 190, 192, 193, 195, 334, 354 og 385. Linje 170 kører desuden ad Dronninggårds Allé og Parcelvej.

Fra to badebroer er det muligt at bade i Furesøen.

I varme sommerperioder skal man dog undlade at bade hvis vandet er uigennemsigtigt og (blå)grønt af alger.

Der er frit fiskeri overalt hvor der er offentlig adgang langs bredden.

Hunde skal føres i snor!

Udsigtsbro ved Chr. Winthers Sti. Foto: Jørgen Garnæs 2003

① **Christian Winthers Sti langs nordbredden af Store Kalv**

Fra en træbro anlagt i 2002 er der fin udsigt over bugten Store Kalv. Store Kalv har haft meget skiftende vandstand gennem tiden: På den ene side er der fundet et vrage af en stammebåd ca. halvanden meter nede i tørvnen i moseområdet Vaserne. Dvs. at Store Kalv, da båden sank, tillige har omfattet en stor del af den nuværende mose. På den anden side er der fundet træstubbe på bunden af den nuværende vanddækkede bugt. Dvs. at den pågældende del af søbunden har været tørlagt da træerne voksede der.

I april kan man være heldig at finde kvækkende frøer og – lidt senere - frøæg langs stiens inderside hvor de er i sikkerhed for fisk. HUSK at indsamle frøæg og haletudser efter loven skal sættes ud igen!

Fra træbroen er det muligt at iagttage søens rige fugleliv med bl.a. skarv, svartbag (en stor måge med sort overside) og fjordterne der styrtdykker efter småfisk. I ellesumpen langs stien kan man om foråret se og ikke mindst høre en rågekoloni. Om sommeren holder der tit familier af hvid vipstjert til på stien. Om vinteren kan man være heldig at se den brune og hvide vandstær på jagt efter smådyr lige ved træbroen.

På sten og træstykker i vandet langs stien sidder der ofte et stort antal af en sribet musling. Det er vandremuslingen der midt i 1800-tallet blev indslæbt til Danmark fra Sydøsteuropa og som første gang blev fundet i Furesøen i 1915. Muslingerne har en rensende effekt på søens vand.

② **Ellesumpen omkring vestenden af Christian Winthers Sti**

Søllerød Kommune friholder en rydning som en udsigtskile til og fra en mindesten i baggrunden (se punkt 4). Ellesumpen, der har domineret her siden 1930'erne, er som naturtype beskyttet af det såkaldte EF-habitatdirektiv. Efter bl.a. det samme direktiv er hele Furesøen med Vaserne desuden beskyttet som et internationalt naturbeskyttelsesområde.

Det almindeligste træ her er rødél, den eneste danske træart der kan vokse med rødderne permanent vanddækket. Ellesumpen er forholdsvis lysåben og derfor rig på dyr og planter.

Mange af elletræerne har flere stammer fordi de har været udsat for såkaldt stævning, dvs. gentagne nedskæringer til lige over roden. Træerne her er sandsynligvis senest blevet stævnet for at skaffe brændsel under 2. Verdenskrig.

På stien kan man ofte se snoge, og om foråret flyver en smuk, lille orange og hvid sommerfugl omkring; det er hannen af arten aurora.

Stævnet rødde. Foto: Jørgen Garnæs 2003

③ Dumpedalsrenden

Dumpedalsrenden udspringer i Rude Skov og hed tidligere Dumpedalsbæk. Det omgivende moseområde, Vaserne, hed tidligere Bråd(e)enge. I vandløbet vokser der bl.a. vild brøndkarse med hvide korsblomster, og langs stien bl.a. springbalsamin med store gule blomster om sommeren.

Ellesumpen på den modsatte side af stien er den ældste i Frederikslund Skov; den er vist allerede på kort fra 1811.

Området er rigt på fugle. Ved vandløbets udmundning kan om foråret høres vandringsens sære "grisehyl" fra rørsumpen, og i de mange hule træer yngler bl.a. huldue, natugle, den sjældne lille flagspætte, stor flagspætte, broget fluesnapper, sumpmejsje, almindelig træløber og korttået træløber.

På den anden side af træbroen over Dumpedalsrenden kommer man efter 500 meter til Fugleværnsfondens reservat med en udstillingspavillon. Her kan man få 4 foldere om reservatet som fonden har udgivet, én for hver årstid.

På gamle ellestammer ses i april nogle hvide "puder". Det er frugtlegermerne af organismen skinnende støvpude der hører til svampedyrene.

Historiske bøger ("Ungarske træer")

Som det ses på kortet, kan der her gøres en afstikker under S-banen til to historiske bøger på skrænten på den anden side af banen. I træernes bark har ungarske soldater i 1945 indridset dels en bøn, dels den såkaldte Stefanskroner. Selve bøgerne er fra 1834, og jernbanen blev indviet 8. juni 1864.

④ Mindesten i Frederikslund Skov

Frederic de Coninck junior opsatte i 1806 denne sten til minde om kultivering af Dronninggårds jorder. Frederikslund Skov havde hidtil heddet Rudemark-Skoven, men fik sit nuværende navn efter at de Coninck senior i 1802-04 opførte landstedet Frederikslund til sin ældste søn på den nuværende Frederikslundsvej.

Søllerød Kommune driver denne del af skoven som urørt skov. Hovedparten består af ellesump, men nær ved mindestenen er der også egeskov fra 1834. I hule træer yngler her den sjældne huldue.

I maj blomstrer masser af skovsyre med hvide blomster og kratviol med lilla blomster langs skovstierne.

Frederikslund Skov blev opkøbt fra Dronninggård af kommunen 1934-35.

Broen over Dumpedalsrenden. Foto: Søllerød Kommune 2003

⑤ Holte Roklub

Mellem mindestenen og Holte Roklub kan der gøres en afstikker til Søllerød Kommunes bålplads i skoven, se kortet. Ved roklubben er der en udsigtsbro.

Fra og med 2003 sker der en storstilet restaurering af Furesøens vandkvalitet med støtte fra EU. Dels pumpes der ilt ud på bunden af søen, dels opfiskes der tonsvis af småfisk som ellers ville æde for mange af de dafnier, vandlopper og andre smådyr der skal være i søen for at begrænse forekomsten af plankton-alger. Der vil dog fortsat være masser af småfisk i søen. Ved bredden ses ofte aborrer, rudskaller og brasener. De tre arter kan kendes på hhv. lodrette striber, stærkt røde finner og en meget høj krop.

Promenaden langs søbredden efter (syd for) roklubben blev af de Coninck kaldt Louisane efter en af hans døtre. Langs stien bygger svanepar ofte rede, og i maj blomstrer store bestande af engkarse med rosa blomster.

Pils skov

Fra søbredden kan der gøres en afstikker med stærk stigning op i Pils Skov. Skoven har tidligere heddet Fredskoven. Eremitageskoven og Frederikslunden, men er nu opkaldt efter en tidligere ejer som bl.a. anbragte gamle sporvogne i skoven og lejede dem ud som sommerboliger! Skoven hang oprindeligt sammen med Frederikslund Skov indtil de Coninck opførte Frederikslund nord for den nuværende skov.

I skoven ses rester af de Conincks "Eremittens grotte", der markerede et kildevæld, som en jordhøj; kilden er der ikke spor af.

Skovens ældste træer er bøge fra 1784. Skoven er ret åben da den blev udnyttet hårdt i 1940'erne. Søllerød Kommune bevarer nu de gamle træer længst muligt, dvs. til de bliver til fare for færdsel eller nabogrunde.

Af skovens flora kan nævnes fladkravet kodriver og plettet ingefær, og blandt fuglene bemærkes især stor flagspætte og rødstjert.

⑥ Verdens Ende

Der er her en lille bro med mulighed for at fiske. På sydsiden af kanalens udmundning ses en målestation hvor Københavns Amt løbende måler vandstanden i Store Kalv. Ifølge amtets regulativ for Mølleåsystemet må den aftalte vandstand – det såkaldte

flodemål, højst ligge 20,605 meter over havet. Denne vandstand reguleres ved hjælp af et stemmeværk i afløbet ved Frederiksdal.

1895-96 blev den kunstige Vejlesø Kanal (også kaldet Furesøkanal) fra de Conincks tid uddybet og udvidet, bl.a. for at dræne omgivelserne til brug for byggegrunde idet vandstanden i Vejlesø var ca. 60 cm højere end i Store Kalv. Der blev desuden opført en vejbro over kanalen. Vejforbindelsen fra Næsset til Kongevejen – i dag Dronninggårds Alle/Gl. Dronninggårds Alle - er sandsynligvis fra middelalderen.

Ved kanalen ses Jørn Utzons villa fra 1954 på pæle.

Springbalsamin. Foto: Jørgen Garnæs 2003

⑦ Furestien / Dronninggårds Alle

Der kan vælges to ruter videre: Enten ad Furestien langs bredden af Store Kalv og med en stærk stigning til sidst eller på fortovet ad Dronninggårds Alle.

For 7-8000 år siden havde en jægerfamilie deres boplads her ved sydbredden af Store Kalv. Nationalmuseet har tidsfæstet de fundne flintgenstande til jægerstenalderen, nærmere bestemt yngre Maglemosekultur.

I vikingetiden (eller tidlig middelalder) opstod her en bebyggelse som nævnes første gang i 1370 under navnet Tange. Tange var det oprindelige navn for landstrimlen mellem Vejlemose-Malmlose og Store Kalv. I middelalderen bestod Tange af 5 mindre gårde, men som så mange andre nordsjællandske byer blev landsbyen brændt ned under svenskekrigene 1658-1660. Med indførelsen af enevælden ved krigenes ophør blev Tange overtaget af Frederik III's dronning Sophie Amalie, som 1661 indledte opførelsen af en mønstergård, Dronninggård, hvor landsbyen havde ligget. Gården blev et vigtigt led i landets genopbygning. Fra 1661 til 1766 var Dronninggård enevældens administrationscenter. Gården lå på det nuværende Dronninggårds Alle nr. 92 ved Teschs Alle.

Dronninggård blev købt af storkøbmanden Frederic de Coninck 1781. De Conincks familie opgav ejendommen i 1821, og i 1895 blev gården erhvervet af A/S Dronninggård der iværksatte byggemodning og udstykning. 1897 blev selve avlsgården Dronninggård revet ned.

Omkring Dronninggårds Alle er grundenes gennemsnitsstørrelse helt oppe på 2000 m². Har man valgt ruten ad Dronninggårds Alle, bemærker man bl.a. Dronninggårds Alle nr. 70 med park

anlagt af Arne Jacobsen og nr. 80 brugt i TV-serien Matador som Mads Skjerns villa. Dronninghus, nr. 82, er opført i gotisk middelalderborgstil og er nu plejehjem. Nr. 100 er villaen "Skrænten" i nyrokoko.

⑧ Brohusene

Ved broen med smedjernsgitteret som fører over en af de Conincks afvandingskanaler, ses to fredede bindingsværkshuse fra 1780'erne og mellem dem monumentet "Eremittens Farvel". Se i øvrigt Søllerød Kommunes folder "Den romantiske landskabshave omkring Næsseslottet". Folderen kan fås i to opsatte standere som vist på kortet.

⑨ Restaurant Jægerhuset

Restaurant Jægerhuset er opført i 1896. En udsigtskile fra 1680'erne mellem Jægerhuset og Næsseslottet er genskabt i 1996, og til den anden side – ud over søen – er der udsigt til den hvidkalkede NyHolte Kirke som er opført 1940-44.

Ved Jægerhuset ligger Yachtklubben "Furesøen", Holte Vandskikklub samt – i Kinabugten – en badebro.

Tehuset på den Kinesiske Ø. Foto: Byhistorisk Arkiv-Søllerød museum

⑩ Den Kinesiske Ø

De Coninck kaldte oprindelig øen Chevalier-øen efter en af sine venner. De Coninck opførte her et tehus i kinesisk stil hvilket gav anledning til de nuværende navne på både øen og bugten til højre, Kinabugten. Tehusets fundament findes stadig på øen, men selve huset tilhører nu Nationalmuseet.

På en død træstamme nær stien ses meget store eksemplarer af tøndersvamp der også kaldes fyrsvamp, fordi den før i tiden blev brugt som fyrtøj pga. sin evne til at holde sig glødende i timevis. Om foråret blomstrer bl.a. skovviol med lilla blomster på skovskrænten, og om sommeren kommer lægeærenpris til med lyslilla blomster. Rådyr er almindelige på Næsset, og i forår med mange bog og agern, såkaldte oldenår, kan man se rødmus på skovskrænten hvis man færdes stilfærdigt.

⑪ Yderst på Næsset

Det yderste punkt mod nord på Næsset hedder Cap Drevon efter de Conincks havearkitekt. Næsset yderst mod Lille Kalv hedder De Forelskedes Spring (eller Cap Elking). Fra hele Næssets bred mod Furesøen er der udsigt til Nørreskoven med Kollekolle til venstre, marinaen Furesøbad lidt længere mod højre samt Fiskebækbroen ved Farum.

Oppe i skoven kan man finde billedhuggeren Wiedewelts obelisk fra 1783 i marmor med en hyldest til de Conincks havearkitekt, Drevon, på latin. Nærved ligger en idyllisk skovsø, oprindelig en kunstig karpedam fra 1780'erne. Her kan man om foråret høre den grønne frøs højlydte kvækken.

Skoven huser ynglefugle som musvåge, rødstjert og den sjældne hvinand der bygger rede i hule træer. De fleste andre steder i landet yngler den i opsatte kasser.

Floraen er rig med bl.a. fladkravet kodriver, gærdevikke, dunet steffensurt, alm. kohvede, den sjældne bjergærenpris med dytblå blomster om sommeren, dunet gedeblad, skovhøgeurt, liljekonval og majblomst. Haveplanten liden singrøn forekommer hyppigt som forvildet her, af og til med helt hvide blomster – normalt er de ellers blå. Nogle arter i skovbunden udmærker sig ved deres kraftige lugt af branket flæsk og lignende, nemlig knoldet brunrod, stinkende storkenæb, skovgaltetand og den forvildede haveplante tusindstråle.

Et iøjnefaldende indslag i dyrelivet er den røde skovsnegl der ca. 1913 blev indført til Danmark fra Harzen som pryddyr.

⑫ **Næsseslottet**

Næsseslottet er opført 1782-84 i Louis XVI-stil som de Conincks landsted. 1897 istandsattes slottet og blev hotel. 1934 købte Søllerød Kommune slottet med omgivelser. Slottet solgtes med det samme videre til Københavns Kommune som rekonvalescenthjem. I dag er slottet indrettet som kontorhotel. Den romantiske Landskabshave omkring slottet blev anlagt 1782-86 og restaureret 1995-96.

I begyndelsen af 1800-tallet lå der en nu nedlagt bebyggelse på bredden af Lille Kalvs inderste del. Den hed Langholm og havde 7 husstande med i alt 35 indbyggere, en fisker og en murer samt arbejdere og daglejere.

Ellesumpen omkring samme sted er områdets ældste; den er vist allerede på kort fra 1811, ellers er det meste af ellesumpen vokset op siden 1930'erne.

⑬ **Sydsiden af Lille Kalv**

Furesøbugten Lille Kalv er under sidste istid dannet som en del af en tunneldal fra Øresund gennem Maglemosen, Kikhanerenden, Attemosen, Søllerød Sø, Vejlesø, Vejlemosen, Malmmosen, Furesøen og videre vestpå.

Bøgene langs sydbredden af Lille Kalv er fra 1784. Man passerer her en udsigtskile til og fra Næsseslottet, genskabt i 1996. Næsseslottet blev i sin tid opført i midten af en såkaldt jagstjerne fra 1680'erne. Læs mere herom i Søllerød Kommunes folder "Den romantiske landskabshave omkring Næsseslottet".

Søens rige fugleliv omtales allerede af havearkitekt Drevon i 1786; han nævner ænder, svaner, skarver, brokfugle (dvs. vadefugle) og vandhøns (dvs. blishøne og rørhøne). Udover disse kan i dag tilføjes toppet lappedykker og svartbag som de mest iøjnefaldende. Fra rørsumpen høres desuden rørsangerens skrattende sang.

I Lille Kalv er både gul og hvid åkande (også kaldet nøkkerose) almindelige. I de omgivende sumpe lægger man især mærke til gul iris, den høje kærtidsel og bittersød natskygge, sidstnævnte med lilla og gule blomster og senere røde bær som er giftige.

⑭ **Luknam (Kaninholmen)**

Der er her landgangssted, bade- og fiskebro samt en beskeden bålplads. Halvøen kaldtes oprindelig Kaninholmen fordi dronning

Sophie Amalie indrettede et kaninstutteri på den nuværende Kaningård og i den forbindelse udsatte kaniner med henblik på jagt.. De Coninck opkaldte halvøen efter en engelsk herregård, Lucknam Grove, der var inspirationskilde til hans eget landsted.

På halvøen vokser både bøgeskov fra 1784 og ellesump. Om sommeren lyser de hvidlige skærme af hyldebladet baldrian op i ellesumpen.

Længst mod syd passeres den nu ret tilgroede Baronessegrøft der i 1785 blev udgravet med et forløb helt fra Vejlesø til Furesøen. I dag findes kun forløbet yderst mod Furesøen tilbage.

⑮ **Malmosen med Ravnholm**

Mosens navn vidner om at man har udvundet jern af mosens myremalm langt op i historisk tid. Mosen blev opkøbt af kommunen i 1934-35 som en del af Dronninggård og fredet 1946. Området omkring den gule spejderhytte (som ligger i Lyngby-Taarbæk Kommune) hedder Ravnholm og var oprindeligt en opdyrket holm i den uopdyrkede mose.

Ca. 50 m nord for spejderhytten passerer en lille bro over Baronessegrøften. Her var der i 1800-tallet opstillet en vindmølle til vandafledning, men da faldet i mosen kun er 0,125 promille, dvs. en halv meter på 2 km, blev afvandingsplanerne opgivet og møllen fjernet igen.

Mosen er domineret af ellesump med mange smukke og karakteristiske blomsterplanter såsom tandrod der har yngleknopper mellem bladene, frøbid der ligner en miniature-åkande, langbladet ranunkel der er en smørblomst med særligt store kronblade og kærmysse med store, hjerteformede blade og kolbeformede blomster som udvikler sig til giftige røde bær. De to sidstnævnte bemærker man især i den ryddede og derfor lysåbne udsigtskile fra Næsseslottet. Af floraen kan yderligere fremhæves duskfredløs, vandrøllike, kragefod, bukkeblad, bittersød natskygge, alm. skjolddrager, kærnerre, hyldebladet baldrian og gul iris.

Af mosens fauna har man gode muligheder for at se eller høre grøn frø, vandrikse, stor flagspætte, den sjældne lille flagspætte samt nogle smukke, metalglinsende guldsmede kaldet smaragdlibeller.

Gul iris. Foto: Søllerød Kommune 2003

16 Granholmen

Også Granholmen er en gammel plet med agerjord i den udstrakte mose; den blev dog udlagt som fredskov i 1897. Granholmen er den eneste af mosens gamle agerjorder hvor tilplantning med nåleskov lykkedes; de øvrige plantninger levede kun ca. 50 år.

Ved Granholmen ses bebyggelsen Parcelgården på Parcelvejs vestside. Den er tegnet 1950 af arkitekt Palle Suenson under inspiration fra engelsk rækkehusbebyggelse.

I grøften ved siden af stien langs Parcelgården vokser den tidligere nævnte plante kærmysse der er sjælden og giftig!

Tørvegravningssjak i Vejlemosen ca. 1907. Foto: Byhistorisk Arkiv-Søllerød museum

17 Vejlemosen (Dronningeengen)

Ved Parcelvej ligger en boldbane med nogle legeredskaber samt en lille blomstereng som kommunen har etableret.

Selve mosen blev fredet i 1946. Langs nordsiden forløb indtil sidst i 1800-tallet Rævehaleskoven som forbandt Næsseskoven med Pils Skov ved Frederikslundsvej.

Mosens tørvegrave optræder først på luftfotos fra 1929 og er derfor nok udgravet under Første Verdenskrig pga. brændstofmangel. I tørvegravene vokser vandplanterne hornblad, vandpest samt hvid og gul åkande. Almindelige fugle og dyr her er blichøne, snog, grøn frø og et par let kendelige arter af guldsmede, nemlig rødøjet vandnymfe, der er blå med store røde øjne, og brun mosaikguldsmed, der er meget stor og har brune vinger.

18 Vejlesø

Vejlesø har navn efter vejle, et gammelt ord for vadested, i dette tilfælde over Bækrenden der løb fra Søllerød Sø til Vejlesø. Om sommeren er søen ofte grønfarvet af grøn- og blågrønalger (vandblomst). Alligevel møder man næsten altid her fugle som knopsvane (ofte med ællinger), fiskehejre, stor skallesluger (om vinteren) og fjordterne (om sommeren).

Holte Havn

Fra ruten kan der gøres en afstikker til Holte Havn ved Vejlesø hvor der i parken er p-plads, traktørsted og toilet samt udlejning af robåde og kanoer. Baadfarten, som blev oprettet 1896, sejler herfra til bl.a. Jægerhuset, Kollekolle, Frederiksdal og Furesøbad. Holte Havn blev opført 1898 på initiativ af Lystfiskeriforeningen, landets ældste lystfiskerforening, der har haft både i søen siden 1891. Holte Havn Park blev anlagt af kommunen i 1998-99 og rummer bl.a. en blomstereng og en vindkunst.

På stedet lå tidligere Dronninggård Mejeri som fungerede 1889-1963 og blev revet ned i 1998. En læsserampesten som oprindeligt sad i muren ved mejeriets mælkeindlevering, er nu placeret i parken som mindsten for mejeriet.

1 km

- Rute egnet for gangbesværede og kørestolsbrugere med ledsager
- Rute ikke egnet for gangbesværede
- 1 Punkt omtalt i teksten
- P Parkering
- Anløbsbro for Baadfarten
- Bålplads
- Badebro
- Naturudstilling
- WC Toilet
- F Folderstander
- Restaurant
- Traktørsted

FURESØEN

